

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економіки та управління
Факультет менеджменту

Кафедра економіки підприємств

Державне та регіональне управління

Методичні рекомендації для практичних занять і самостійної роботи
здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр»
спеціальності 073 «Менеджмент»
денної форми навчання

МИКОЛАЇВ
2019

УДК 338.24
Д36

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від 24.10.2019 р., протокол № 2

Видання 2-е, перероблене та доопрацьоване

Укладач:

О. І. Котикова – д-р екон. наук., професор, завідувача кафедрою економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет.

Рецензенти:

О.В. Погорєлова – канд. екон. наук, професор, завідувача кафедрою обліку і економічного аналізу, Національний університет кораблебудування ім. Адмірала Макарова;

І.О. Піюренко – д-р екон. наук, доцент, професор кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу, Миколаївський національний аграрний університет.

© Миколаївський національний аграрний університет, 2019
© Котикова О.І. 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ.....	7
Тема 1.1. Основи теорії державного управління.....	7
Тема 1.2. Цілі та функціональна структура державного управління.....	8
Тема 1.3. Організаційна структура державного управління.....	10
Тема 1.4. Сутність і зміст управління діяльністю.....	10
Тема 1.5. Контроль в державному управлінні.....	11
Тема 1.6. Державне управління територією та основи державної регіональної політики.....	12
Тема 1.7. Організаційно-функціональні механізми регіонального управління.....	12
МОДУЛЬ 2. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ОКРЕМИХ СФЕРАХ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ.....	14
Тема 2.1. Фінансово-бюджетне регулювання економіки.....	14
Тема 2.2. Грошово-кредитне регулювання.....	17
Тема 2.3. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.....	17
Тема 2.4. Державне регулювання інвестиційної діяльності.....	18
Тема 2.5. Державне регулювання підприємництва.....	20
Тема 2.6. Державне регулювання науки і техніки.....	20
Тема 2.7. Державне регулювання промислового виробництва.....	21
Тема 2.8. Державне регулювання розвитку агропромислового комплексу.....	21
Тема 2.9. Державне регулювання транспорту.....	23
Тема 2.10. Державне регулювання праці, рівня життя населення та розвитку соціальної сфери.....	24
МОДУЛЬ 3. КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ СТРУКТУР ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ. МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	27
Тема 3.1. Система органів державної влади в Україні: конституційні основи функціонування, роль в управлінні.....	27
Тема 3.2. Центральні органи виконавчої влади в Україні.....	27
Тема 3.3. Регіональні органи державного управління.....	28
Тема 3.4. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні.....	28

Тема 3.5. Внутрішня організація та управління органу державної влади.....	30
Тема 3.6. Організація державної служби як основа кадрового забезпечення державної служби.....	31
Тема 3.7. Ефективність державного управління.....	32
Тема 3.8. Розвиток системи державного та регіонального управління.....	34
 МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	 35
 РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ЗНАНЬ.....	 40
 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	 42
 РЕСУРСИ МЕНРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	 42

Сучасна економічна наука не ставить питання: необхідно чи ні державне управління соціально-економічним розвитком країни. Відповідь має однозначний характер: у сучасному світі державне управління є невід'ємним та обов'язковим чинником сталого та успішного розвитку країни, обов'язковою умовою її ефективного інтегрування у сучасні світогосподарські зв'язки та відносини. Про важливість державного управління свідчить і те, що у глобальному індексі конкурентоспроможності країн, який розраховується Всесвітнім економічним форумом, більш ніж 70% показників так чи інакше пов'язані з ефективністю державного управління. Саме ефективність, якість і адекватність державного управління є основною проблемою досліджень у галузі управління на макрорівні.

Виконання практичних завдань дозволить сформувати у студентів систему базових знань про основні принципи, закономірності формування і реалізації владних функцій суб'єктів політичної діяльності, у першу чергу – держави, розкрити методологію, методики та організаційні основи державного управління.

Завданням навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти сучасного економічного мислення, навчити здобувачів вищої освіти розуміти і усвідомлювати проблеми державного управління у процесі формування громадянського суспільства і розбудови демократичної, правової, соціальної держави. Також завданням дисципліни є розкриття: сутності, мети і завдань державного та регіонального управління; теоретичних основ формування та реалізації державної політики; особливостей державної політики у різних сферах суспільного розвитку; ролі різних гілок влади у державному та регіональному управлінні; особливостей менеджменту органу державної влади; взаємодії органів публічної влади центральних та регіональних органів управління; світового досвіду державного та регіонального управління.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати:

- конституційні засади побудови структур державного управління в Україні, типи структур управління, типи структур органу державної влади, вимоги до його побудови, склад, статус і функції центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування;

- зміст управлінської діяльності, функції державного управління;

- технологію прийняття управлінських рішень, методи управління, критерії оцінювання ефективності державного управління;

- психологічні аспекти в державному управлінні та сутність зв'язків з громадськістю в управлінській діяльності державного органу;

- теоретико-методологічні засади формування загальнодержавної та регіональної політики;

- закономірності управління на державному та регіональному рівнях;

- особливості державного управління в різних сферах суспільного розвитку та на різних рівнях;
- методичні та організаційні основи управління розвитком суспільства;
- законодавчі та нормативно-правові засади діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- концептуальні засади реформування системи державного управління та місцевого самоврядування, напрями вдосконалення управління національним та регіональним розвитком

вміти:

- дискутувати, аргументовано обстоювати свої думки та переконання, правильно оцінювати, вибирати та аналізувати інформацію з різних джерел, робити правильні та обґрунтовані висновки;
- розмежовувати стадії управлінської діяльності, класифікувати функції державного управління за встановленою системою критеріїв;
- застосовувати методи управлінського контролю;
- визначати типи зв'язків між ланками структури системи організації виконавчої влади і державного управління в Україні;
- прогнозувати наслідки та аналізувати зміст державної політики у різних сферах життя;
- визначати стратегічні та поточні цілі державного управління з урахуванням вимог сучасних проблем розвитку країни, регіону та окремих підприємств;
- приймати рішення щодо вибору найбільш доцільних методів та інструментів державного управління, використання яких дозволило б з найменшими витратами часу та інших ресурсів досягнути поставлених цілей;
- аналізувати державний та регіональний бюджети, розуміти й аналізувати причини утворення дефіциту бюджету та державного боргу;
- визначати необхідні напрями зовнішньоекономічної політики держави у світлі реалізації прийнятої економічної політики та безпеки національних інтересів;
- досліджувати накопичений світовий досвід в області державного управління.

Практичні завдання необхідно виконувати після вивчення зазначених тем навчальної дисципліни "Державне та регіональне управління", використовуючи рекомендовану літературу, робочу програму й методичні рекомендації для виконання завдань.

Тестові завдання довикладених тем розміщені в системі Moodle за посиланням: <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=544>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

ТЕМА 1.1. ОСНОВИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

1. Державне управління як системне суспільне явище: суть, мета, системні характеристики.
2. Семінар-дискусія "Теорії державного управління".
3. Семінар-дискусія "Еволюція теорії державного регулювання економіки".
4. Державне та регіональне управління у системі суспільних наук: предмет, об'єкт вивчення.
5. Методи розрахунку ВВП, темпів приросту реального ВВП

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Підготуйте доповідь про діяльність відомого американського економіста, лауреата Нобелівської премії Саймона Кузнеця. Особливу увагу приділіть його науковим роботам з вимірювання об'єму національного виробництва.

Практичне завдання № 2 (ДЗ)

2.1. Розкрийте зміст та методи розрахунку валового внутрішнього продукту (ВВП) (дохідний, витратний та за доданою вартістю), Валового внутрішнього продукту на душу населення, темпів приросту номінального та реального ВВП. Визначте країн-лідерів за цими показниками.

2.2. Підготуйте звіт про динаміку ВВП України за останні 20 років, його структуру, зробіть висновки щодо позиції України у світі за показниками ВВП та ВВП на душу населення.

Практичне завдання № 3

Вихідні дані:

Вихідні дані представлено в таблиці 1.

Завдання:

Розрахувати реальний ВВП України у зазначені роки, темпи зростання й приросту реального й номінального ВВП. А також визначити темпи інфляції через дефлятор ВВП.

Таблиця 1 Номінальний ВВП та індекс цін в Україні 2009-2011 рр

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Номінальний ВВП, млрд грн	1988,5	2385,4	2983,9
Індекс цін	90,2	102,4	102,5

Методичні рекомендації

1. Реальний ВВП розраховується за допомогою коректування номінального ВВП на індекс цін.
2. Дефлятор ВВП фактично дорівнює відношенню номінального ВВП

до реального в поточному періоді. Як основу для розрахунків темпу інфляції використовується дефлятор ВВП:

$$\text{Темп інфляції} = \frac{\text{Індекс цін поточного року} - \text{Індекс цін попереднього року}}{\text{Індекс цін попереднього року}}$$

Практичне завдання № 4

Визначити величину чистого національного продукту в прогнозованому році, якщо імпорт збільшиться на 6 %, а експорт – 14 %. Як зміниться величина валового внутрішнього продукту в державі у прогнозованому році за цих умов?

Вихідні дані

Економіка держави в поточному році характеризується такими показниками: експорт – 550 млрд грн, імпорт – 580 млрд грн, споживчі витрати – 700 млрд грн, державні витрати – 220 млрд грн, інвестиції – 200 млрд грн, амортизація – 5 млрд грн.

Методичні рекомендації

Чистий національний продукт – це сумарний обсяг вартості всіх товарів і послуг, які країна за певний проміжок часу зробила і спожила з вирахуванням суми амортизації – вартості зношування основних фондів.

ТЕМА 1.2. ЦІЛІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

1. Ознайомлення з методикою побудови дерева цілей.
2. Система органів державної влади: цілі та функції.
3. Ознайомлення з методами планово-економічних розрахунків: (прогнозування обсягів необхідних капіталовкладень, складання балансу попиту та пропозиції окремих товарів).

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Ознайомтесь з методичними рекомендаціями щодо побудови дерева цілей

Дерево цілей – це графічне зображення зв'язку між цілями та засобами їх досягнення, побудоване за принципом дедуктивної логіки і із застосуванням евристичних процедур. Дерево цілей дозволяє уявити повну картину взаємозв'язків майбутніх подій аж до одержання переліку конкретних завдань і отримати інформацію про їх відносну важливість. Воно забезпечує роботу з доведення цілей до безпосередніх виконавців шляхом побудови відповідності між організаційною структурою управління і структурою цілей.

При побудові дерева цілей використовуються такі їх властивості, як підпорядкованість, розкладеність і співвідносна важливість. Підпорядкованість цілей обумовлюється наявністю ієрархії за часом і важливістю (значимістю). Розкладеність полягає у тому, що кожна мета даного рівня ділиться на підцілі більш низького рівня. Наприклад, цілі держави у цілому розгортаються в цілі окремих регіонів, цілі регіонів – в цілі окремих міст, селищ тощо.

Співвідносна важливість цілей полягає у тому, що цілі одного і того ж

рівня мають різне значення для досягнення цілі більш високого рівня. Це дозволяє ранжувати цілі за ступенем важливості, кількісно визначати їх співвідносну важливість через коефіцієнт значущості.

Побудова дерева цілей починається з формування головної мети. Кожну ціль більш високого рівня можна представити як самостійну систему, що включає в себе цілі більш низького рівня (підцілі) як її елементи. При цьому необхідно встановити повний склад підцілей. Мета другого рівня може бути розчленована на цілі третього і наступних рівнів. Ознакою завершення побудови дерева цілей є формулювання таких цілей, які далі не розчленовуються і дають кінцеві результати, визначені головною метою.

Завдання:

Побудуйте графічну модель дерева цілей з вирішення таких проблем:

1. Отримання оцінки "100 балів" з дисципліни "Державне та регіональне управління".
2. Отримати посвідчення водія автомобілів класу "Б".
3. Проведення вечірки з нагоди Дня народження.

Практичне завдання № 2

Визначити обсяг централізованих капітальних вкладень, необхідних для введення в дію житлової площі.

Вихідні дані

1. Чисельність населення, що потребує поліпшення житлових умов за рахунок державних централізованих капітальних вкладень, - 3000 тис. чол.
2. Норматив забезпеченості населення загальною площею квартир – 18,4 м²/чол.
3. Уведення в дію житла за рахунок капітальних вкладень минулих років – 52500 тис. м².
4. Виведення з експлуатації житла, що знаходиться у користуванні населення, потреба у житлі якого забезпечується централізовано – 4850 тис. м².
5. Питомі капітальні вкладення на будівництво житла – 4000 грн./ м².

Практичне завдання № 3

Скласти баланс попиту і пропозиції та визначити експортні можливості цукру в прогнозному році.

Вихідні дані

1. Виробництво цукру в базовому році – 2520 тис. т.
2. Темп приросту виробництва цукру в прогнозному році – -20 %.
3. Кількість населення в базовому році – 46,5 млн осіб.
4. Темп приросту населення у прогнозному році – -2 %.
5. Споживання цукру на одну особу за рік – 39 кг.
6. Залишки цукру на початок прогнозного періоду – 320 тис. т.
7. Імпорт цукру у прогнозному році – 250 тис. т.
8. Поповнення державного резерву – 82 тис. т.

Методичні рекомендації

У системі планових і прогнозних балансів провідне місце займають матеріальні баланси – промислової і сільськогосподарської сировини та матеріалів, палива, електроенергії, виробничих потужностей. Найчастіше матеріальні баланси розробляють у відповідних одиницях виміру (тони, метри, екземпляри і таке інше).

Усі баланси мають дві частини: ресурси за основними джерелами надходжень (невикористані залишки на початок року, виробництво, імпорт і таке інше) і розподіл наявних ресурсів за основними напрямками (виробничо-експлуатаційні потреби внутрішнього споживання, експорт, поповнення держрезерву, залишки на кінець періоду і т. д.).

ТЕМА 1.3. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

1. Семінар-дискусія на тему "Особливості, переваги і недоліки федеративної та унітарної організації державного управління".

2. Семінар-дискусія на тему "Можливості застосування зарубіжного досвіду державного управління у вітчизняній практиці".

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Заповніть таблицю 1.

Таблиця 1 Характерні риси устроїв країн світу

Тип політичного устрою	Характеристика	Переваги	Недоліки
Унітарна держава			
Федеративна держава			

Практичне завдання № 2 (ДЗ)

Заповніть таблицю 2.

Таблиця 2 Сучасні моделі державного управління

Моделі державного управління	Характеристика
Англосаксонська	
Германська	
Французька	
Скандинавська	

ТЕМА 1.4. СУТНІСТЬ І ЗМІСТ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Характеристика рис управлінської діяльності.
2. Навести приклади форм управлінської діяльності.
3. Охарактеризувати методи управлінської діяльності.
4. Навести перелік стадій управлінської діяльності.

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Заповніть таблицю 1.

Таблиця 1 Характерні риси управлінської діяльності

Форми управлінської діяльності	Характеристика	Переваги	Недоліки

Практичне завдання № 2 (ДЗ)

Заповніть таблицю 2.

Таблиця 2 Характерні риси управлінської діяльності

Методи управлінської діяльності	Характеристика	Переваги	Недоліки

ТЕМА 1.5. КОНТРОЛЬ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

1. Поняття та види контролю в державному управлінні.
2. Громадський контроль за діяльністю органів державного управління.

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Заповніть таблицю 1

Таблиця 1 Порівняльна характеристика бюрократичної системи управління

Критерії відмінності	Модель управління	
	Система бюрократичного управління	Модель державного менеджменту
Зосередження уваги, зусиль і ресурсів	На власних потребах і перспективах	На потребах і перспективах споживача
Тип внутрішніх структури і відносин		
Спосіб оцінки власної діяльності й ефективності		
Гнучкість структури		
Зворотній зв'язок		
Структура розподілу праці		

Практичне завдання № 2 (ДЗ)

Заповніть таблицю 2.

Таблиця 2 Характерні риси видів контролю в державному управлінні

Види контролю	Характеристика	Переваги	Недоліки

ТЕМА 1.6. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІЄЮ ТА ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

1. Державна регіональна економічна політика, її сутність та механізм реалізації.
2. Складові державної регіональної політики: особливості формування та реалізації.
3. Вплив органів державної влади на розвиток галузей та секторів регіональної економіки, функціонування регіональних ринків.
4. Регіональне управління та місцеве самоврядування.

Практичне завдання № 1

Вихідні дані:

Вихідні дані представлено у таблиці 1.

Завдання:

1. Визначити динаміку номінального й реального ВВП у 2015, 2016 та 2017 роках.
2. Визначити рівень і темп зростання монетизації економіки у 2015, 2016, 2017 роках.

Таблиця 1 Основні параметри грошово-кредитної політики в 2015-2017 рр.

Дата	Грошова маса, млрд грн	Швидкість обігу грошей, кількість обертів за рік	Індекс цін
На 01.01.2016	487,3	1,87	1,123
На 01.01.2017	598,4	1,81	1,091
На 01.01.2018	664,4	1,98	1,046

Методичні рекомендації

Швидкість обігу грошей розраховується як відношення величини номінального ВВП до величини грошової пропозиції (грошової маси). Рівень монетизації є зворотною величиною від швидкості обігу грошей.

ТЕМА 1.7. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

1. Семінар-дискусія "Напрями адміністративної реформи в Україні".
2. Використання світового досвіду державного управління розвинених країн в Україні.

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Розробіть схему "Сучасна система органів центральної та місцевої державної влади в Україні". Які зміни відбулися протягом останніх років у структурі влади внаслідок проведення адміністративної реформи в Україні?

Практичне завдання № 2

Визначити:

1. Втрати ВВП від недовикористання виробничих можливостей країни.
2. Як повинен змінюватися ВВП для того, щоб скоротити рівень безробіття на 1,1 % протягом одного року.
3. Як повинен змінюватися ВВП для того, щоб скоротити рівень безробіття на 1,1 % протягом двох років.

Вихідні дані

Рівень безробіття в Україні на кінець 2017 р., розрахований за методологією Міжнародної організації праці (МОП), склав 9,5 %, рівень природного безробіття – 7,1%. Номінальний ВВП у 2017 році становить – 2983,9 млрд грн.

Методичні рекомендації

Математична залежність втрат ВВП від циклічного безробіття була виведена Артуром Оукеном (закон Оукена) і формулюється таким чином: якщо фактичний рівень безробіття перевищує природний на 1 %, то втрати ВВП становлять 2,5 %. Закон Оукена характеризує також і зворотний взаємозв'язок: щорічний приріст реального ВВП на 2,7 % утримує рівень безробіття на постійному рівні, кожні додаткові 2 % приросту ВВП знижують рівень безробіття на 1 %.

Модуль 2

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ОКРЕМИХ СФЕРАХ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

ТЕМА 2.1. ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

1. Семінар-дискусія "Актуальні питання вітчизняної фінансової політики: фінансово-бюджетна та грошово-кредитна сфери".

2. Кейс-метод "Стан, структура та динаміка платіжного балансу України".

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Розкрийте особливості сучасної фінансово-бюджетної політики України, охарактеризуйте структуру доходної та витратної частин державного бюджету України. Зробіть висновки щодо боргової безпеки нашої держави, опираючись на дані, приведені у табл. 1.

Таблиця 1 Стандартна модель оцінки боргової безпеки держави

Назва показника	Економічний зміст	Прийнятний рівень, %	Значення показника в Україні
Відношення зовнішнього боргу до ВВП	Показує загальний рівень боргової складової національної економіки	до 60	
Відношення зовнішнього боргу до експорту товарів і послуг	Демонструє довгострокову спроможність держави акумулювати валютні надходження для покриття зовнішніх боргових зобов'язань	100 - 200 %	
Відношення платежів з обслуговування державного боргу до експорту товарів і послуг	Коефіцієнт обслуговування боргу, який показує, яка частина валютних надходжень країни повертається за кордон	до 18 %	
Відношення платежів з обслуговування боргу до розміру державного бюджету	Коефіцієнт обслуговування боргу, який показує, яка частина валютних надходжень країни повертається за кордон	до 25 %	
Відношення платежів з обслуговування боргу до валових резервів НБУ	Визначає спроможність центрального банку країни здійснювати платежі в рахунок погашення державного боргу	до 25 %	
Відношення платежів з обслуговування боргу до ВВП		до 5 %	

Назва показника	Економічний зміст	Прийнятний рівень, %	Значення показника в Україні
Відношення боргу міжнародним організаціям до зовнішнього боргу	Відображає залежність держави від фінансування міжнародними організаціями	до 30 %	

Практичне завдання № 2

Скласти зведений баланс фінансових ресурсів держави у 2018 році і визначити суми ресурсів, видатків та перевищень ресурсів над видатками або видатків над ресурсами.

Вихідні дані:

1. Податкові та неподаткові надходження – відповідно 753815,6 та 164676,5 млн грн.
2. Загальнодержавні функції – 135871,8 млн грн.
3. Доходи від операцій з капіталом 657,5 млн грн.
4. Оборона – 79334,4 млн грн.
5. Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій – 1464,8 млн грн.
6. Громадський порядок, безпека, судова влада – 106700,6 млн грн.
7. Цільові фонди – 187,5 млн. грн.
8. Економічна діяльність – 47037,6 млн грн.
9. Офіційні та міжбюджетні трансферти – 7306,3 та 220355,9 млн грн.
10. Охорона навколишнього середовища – 3569,1 млн грн.
11. Житлово-комунальне господарство – 77,7 млн грн.
12. Охорона здоров'я – 28182,6 млн грн.
13. Духовний та фізичний розвиток – 7042,4 млн грн.
14. Освіта – 40006,8 млн грн.
15. Соціальний захист та соціальне забезпечення – 171391,1 млн грн.
16. Соціальний захист пенсіонерів – 146677,5 млн грн.

Методичні рекомендації

Зведений баланс фінансових ресурсів – баланс, що відображає обсяг фінансових ресурсів держави та напрями їхнього використання для фінансування загальнодержавних потреб.

Суть балансового методу планування і прогнозування полягає в узгодженні потреб і ресурсів у масштабі всього суспільства. Характерною особливістю балансів є дві їхні частини: одна частина характеризує ресурси держави за джерелами надходження і дорівнює іншій частині, що характеризує використання ресурсів в усіх напрямках їхніх витрат.

Практичне завдання № 3

Вихідні дані:

1. Надходження до бюджету (фактичні видатки після секвестрування) за квартал – 4165 млн. грн.
2. Розподіл видатків, що перевищують суму «захищених» статей,

здійснюється пропорційно структурі видатків затвердженого бюджету.

Завдання:

Здійснити секвестрування видатків бюджету за квартал і визначити процент виконання затвердженого бюджету по видатках, представлених в таблиці 2.

Методичні рекомендації

Секвестр бюджету – корекція (збільшення або зменшення) витрат бюджету у зв'язку з відхиленням між сумою поточних і запланованих доходів бюджету. Розподіл витрат, що перевищують суму "захищених" статей, здійснюється пропорційно структурі витрат затвердженого бюджету.

Таблиця 2 Статті видатків затвердженого бюджету та критичний мінімум фінансування

Стаття видатків бюджету	Видатки затвердженого бюджету, млн. грн.	Критичний мінімум фінансування («захищені» статті), млн. грн.
Фінансування послуг загального призначення	1726	1300
Фінансування суспільних послуг	1897	1600
Фінансування послуг, пов'язаних з економічної діяльністю	1184	600
Інші видатки	913	500
Усього	5720	4000

Практичне завдання № 4

Скласти баланс попиту та пропозиції та визначити можливості експорту цементу в прогнозованому році.

Вихідні дані:

1. Обсяг будівельно-монтажних робіт у базовому році – 3 млрд. грн.
2. Виробництво цементу в базовому році – 16 млн. т.
3. Імпорт цементу в прогнозованому році – не передбачений.
4. Витрати цементу на 1 млн. грн. будівельно-монтажних робіт – 7500 т.
5. Коефіцієнт зростання будівельно-монтажних робіт у прогнозованому році в порівнянні з базисним – 1,1.
6. Темп приросту виробництва у прогнозованому році в порівнянні з базисним - +2%.

Методичні рекомендації

У системі планових і прогнозних балансів провідне місце займають матеріальні баланси. Найчастіше матеріальні баланси розробляють у відповідних одиницях виміру (тони, метри, екземпляри і таке інше).

Усі баланси мають дві частини: ресурси за основними джерелами надходжень (невикористані залишки на початок року, виробництво, імпорт і таке інше) і розподіл наявних ресурсів за основними напрямками (внутрішнє споживання, експорт, залишки на кінець періоду і т. д.).

ТЕМА 2.2. ГРОШОВО-КРЕДИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

1. Кейс-метод "Досвід закордонних країн у приборканні інфляційних процесів".

2. Ознайомлення з методами програмування та планування грошово-кредитної сфери.

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Підготуйте доповідь за темою "Сучасна грошово-кредитна політика України", у якій розкрийте особливості основних грошово-кредитних параметрів: динаміка обсягу грошової маси в Україні, коефіцієнту монетизації, швидкості обігу грошей, норма резервування, ставка відсотка за кредитами та депозитами тощо.

Особливу увагу приділіть питанням особливостей грошово-кредитної політики України та розвинених країн Заходу.

Практичне завдання № 2

При зменшенні Національним банком норми обов'язкових банківських резервів до 18 %, визначить на скільки зміниться пропозиція грошей, якщо банк вирішить використати всі свої надлишкові резерви для видачі кредитів.

Вихідні дані:

Сумарні резерви комерційних банків складають 2 млрд грн. Депозити цих банків дорівнюють 8 млрд грн. Обов'язкова норма резервування становить 20 %.

Методичні рекомендації

Пропозиція грошей за рахунок використання надлишкових резервів становить:

$$\text{Пропозиція грошей} = \text{надлишкові резерви} \cdot X = \frac{1}{\text{коефіцієнт норми резервування}}$$

Завдання:

Необхідно розрахувати зміну пропозиції кредитних грошей за рахунок зменшення норми обов'язкових резервів з 20 % до 18 %.

ТЕМА 2.3. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Семінар-дискусія на тему "Зовнішньоекономічна політика України".

2. Семінар-дискусія на тему "Що перешкоджає вступу України до ЄС?"

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Підготуйте звіт про динаміку зовнішньої торгівлі України за період з 1990 по 2018 рр. (з 1990 по 2015 рр. з періодичністю у 5 років): зведений зовнішньоторгівельний баланс з країнами ЄС, темпи зростання експорту-імпорту з країнами ЄС, динаміку коефіцієнта покриття експортом імпорту,

темпи динаміки сальдо обсягів зовнішньої торгівлі з країнами ЄС. Матеріали слід подавати як в табличній, так і в графічній формах.

Практичне завдання № 2 (ДЗ)

Підготуйте звіт про структуру зовнішньої торгівлі України за період з 1990 по 2018 рр. (з 1990 по 2015 рр. з періодичністю у 5 років): дані про експорт та імпорт товарів та послуг з країнами ЄС та країнами СНД. Матеріали слід подавати як в табличній, так і в графічній формах.

Зробіть висновки щодо позиції України у світі за показниками експорту продовольчих товарів та послуг.

ТЕМА 2.4. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Семінар-дискусія "Особливості та завдання державної структурної та інвестиційної політики".

2. Кейс-метод "Зарубіжний досвід стимулювання інноваційної активності".

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Ознайомтесь з механізмом стимулювання інноваційної активності підприємств у Великобританії. Як досвід цієї країни може бути використаний (чи вже використовується) в Україні? Підготуйте доповіді з прикладами стимулювання інноваційної діяльності в інших країнах світу, наприклад в США, Франції, Німеччині, Японії, Індії. Який відсоток ВВП використовується на фінансування інноваційної діяльності у розвинених країнах і в Україні?

Практичне завдання № 2

Вихідні дані:

Вихідні дані представлено в таблиці 1.

Завдання:

Визначити темп приросту загального обсягу і структуру (%) виробництва товарів народного споживання в прогнозованому році.

Таблиця 1 Вихідні дані

Товари народного споживання (ТНС)	Структура виробництва ТНС у базисному році, %	Темп приросту виробництва ТНС у прогнозованому році порівняно з базисним, %	Структура виробництва ТНС у прогнозованому році, %
Продовольчі	50	2,5	
Непродовольчі	43	-1,5	
Горілчані вироби	7	0	
Усього	100		100

Практичне завдання № 3

Вихідні дані:

Національний дохід у базовому році – 8400 млн. грн.; темп приросту національного доходу в прогнозованому році у порівнянні з базовим +1 %.

Таблиця 2 Вихідні дані

Галузі	Структура річного приросту національного доходу, %	Нормативні коефіцієнти загальної ефективності капітальних вкладень
Промисловість	68	0,22
Сільське господарство	12	0,16
Капітальне будівництво	16	0,7
Інші	4	-
Усього	100	-

Завдання:

Визначити потребу в капітальних вкладеннях у промисловість, сільське господарство і будівництво в прогнозованому році.

Практичне завдання № 4

Вихідні дані:

Вихідні дані представлено в таблиці 3.

Завдання:

Визначити відтворювальну структуру капітальних інвестицій у матеріальні активи України (%) у 2018р.

Таблиця 3 Вихідні дані

Напрями (елементи структури) КІ	2014р.	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.
	Обсяг КВ, млн грн	Абсолютний приріст до 2014р., млн грн	Коефіцієнт зростання до 2015р., разів	Темп зростання до 2016р., %	Темп приросту до 2017р., %
Житлові будівлі	33177,0	12432,8	0,984	119,0	7,54
Нежитлові будівлі	40859,7	2471,2	1,371	110,4	35,43
Інженерні споруди	46599,3	4349,4	1,325	116,4	41,69
Машини, обладнання та інвентар	68948,8	15474,4	1,459	125,7	21,28
Транспортні засоби	13830,4	5819,6	1,867	163,9	22,96
Земля	999,3	442,5	1,329	104,1	-16,09
Довгострокові біологічні активи	2034,2	728,4	1,145	117,9	21,47
Інші матеріальні активи	5586,4	977,5	1,632	130,0	22,03

Практичне завдання №5

Вихідні дані:

Вихідні дані представлено в таблиці 4.

Завдання:

Визначити обсяг і структуру споживання прокату чорних металів у прогнозованому році.

Таблиця 4 Вихідні дані

Галузі	Обсяг виробництва в базовому році, млн. грн.	Норма витрат прокату на 1 млрд. грн.	Темп зростання виробництва в прогнозованому році у порівнянні з базовим, %
Машинобудування	28800	80	115
Промисловість будівельних матеріалів	6600	32	95
Капітальне будівництво	9400	18	80
Інші	14000	25	100

ТЕМА 2.5. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА

1. Підприємницьке середовище в Україні.
2. Сформулюйте пропозиції щодо демонополізації української економіки.

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Підготуйте звіт про динаміку кількості суб'єктів ЄДРПОУ України за останні 20 років: за організаційно-правовими формами господарювання та за правовим статусом у розрізі регіонів.

ТЕМА 2.6. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАУКИ І ТЕХНІКИ

1. Семінар-дискусія за темою "Особливості науково-технічної політики в розвинутих країнах".
2. Семінар-дискусія за темою "Ефективні форми та методи реалізації науково-технічної політики".
3. Семінар-дискусія за темою "Засоби та механізми державного регулювання інноваційних процесів".

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Заповніть таблицю 1.

Таблиця 1 Характеристика науково-технічної політики в розвинутих країнах

Країна	Характеристика	Переваги	Недоліки

Практичне завдання № 2 (ДЗ)

Заповніть таблицю 2.

Таблиця 2 Характеристика науково-технічної політики в розвинутих країнах

Країна	Частка витрат на НТП у ВВП країни, %	Ранжирований ряд

Практичне завдання № 3 (ДЗ)

Підготуйте доповідь про міжнародну діяльність України за період з 1990 по 2013 рр. (з 1990 по 2010 рр. з періодом у 5 років). Інформацію доцільно представити, як в табличній, так і графічній формах.

ТЕМА 2.7. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

1. Семінар-дискусія на тему "Завдання державного регулювання розвитку промислового виробництва".
2. Натуральні і вартісні показники промислового виробництва.
3. Ознайомлення з методами планово-економічних розрахунків (прогнозування потреби національної економіки у промисловій продукції).

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Підготуйте доповідь про динаміку структури промисловості України з 1990 по 2013 рр. (з 1990 по 2010 рр. з періодом у 5 років), про наявні в ній технологічні уклади та основні першочергові завдання державного регулювання цієї сфери. Доповідь доповніть також інформацією про особливості структури промисловості Миколаївської області.

Інформацію доцільно представити, як в табличній, так і графічній формах.

Практичне завдання № 2

Вихідні дані:

Вихідні дані наведено в таблиці 1.

Завдання:

Здійснити ранжування галузей промисловості за показником електромісткості валового випуску.

Таблиця 1 Вихідні дані

Галузі промисловості	Випуск, млн. грн.	Споживання електроенергії, млн./кВт*г
Металургія	6,6	30
Хімічна	3,8	24
Машинобудування	16,6	36
Легка і харчова	14,4	48

ТЕМА 2.8. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

1. Семінар-дискусія на тему "Державне регулювання агробізнесу в розвинутих країнах".
2. Особливості державного регулювання цін в аграрній сфері.
3. Ознайомлення з методами планово-економічних розрахунків (прогнозування залучення фінансових ресурсів через механізм іпотеки).
4. Кейс-метод "Етапи земельної реформи в Україні".

Практичне завдання № 1

Розрахуйте можливі обсяги залучення додаткових фінансових ресурсів у аграрну сферу за рахунок іпотеки сільськогосподарських угідь в Україні, звівши усі дані до таблиці 1. При розрахунках приймати, що обсяг залучення коштів по іпотеці складає 60 % від вартості сільгоспугідь.

Таблиця 1 Можливі обсяги залучення кредитних ресурсів через механізм іпотеки земельних ділянок сільськогосподарського призначення

Республіка, область	Грошова оцінка 1 га сільськогосподарських угідь (рілля), грн.		Середній розмір земельної частки (паю), га	Вартість земельної ділянки, тис. грн.		Можливі обсяги залучення кредитних ресурсів (60%), тис. грн.	
	станом на 01.07.1995р.	з урахуванням індексації станом на 01.01.2019р.		100 га	середньої земельної частки (паю)	100 га	середньої земельної частки (паю)
АР Крим	4845	26005,00	5,2				
Вінницька	4140	27184,00	2,54				
Волинська	3235	21806,00	2,66				
Дніпропетровська	3514	30251,00	5,96				
Донецька	3848	31111,00	6,27				
Житомирська	2533	21411,00	3,63				
Закарпатська	2838	27268,00	1,33				
Запорізька	3703	24984,00	7,35				
Івано-Франківська	3119	26087,00	1,07				
Київська	3761	26531,00	3,21				
Кіровоградська	3519	31888,00	5,79				
Луганська	2748	27125,00	8,81				
Львівська	2783	21492,00	1,76				
Миколаївська	2981	27038,00	6,95				
Одеська	3296	31017,00	4,74				
Полтавська	3864	30390,00	3,74				
Рівненська	3376	21938,00	2,72				
Сумська	3126	26793,00	4,16				
Тернопільська	3546	29035,00	2,12				
Харківська	3471	32237,00	6,64				
Херсонська	3995	24450,00	6,95				
Хмельницька	3981	30477,00	2,62				
Черкаська	4583	33646,00	2,59				
Чернівецька	4012	33264,00	1,41				
Чернігівська	2666	24065,00	4,29				

Практичне завдання № 2 (ДЗ)

Підготуйте доповідь про динаміку цін в аграрній сфері України з 1990 по 2018 рр. (з 1990 по 2015 рр. з періодом у 5 років): за напрямками реалізації, за видами продукції, за категоріями господарств. Доповідь доповніть також інформацією про динаміку цін за останні 5 років у розрізі областей України. Інформацію доцільно представити, як в табличній, так і графічній формах.

Практичне завдання № 3 (ДЗ)

Підготуйте доповідь про регулювання агробізнесу в розвинутих країнах, про наявні в ній особливості та основні першочергові завдання державного регулювання аграрної сфери. Отриману інформацію зведіть в таблицю 2.

Таблиця 2 Сучасні моделі державного управління

Країна	Особлива риса		Цілі державного регулювання	
	в країні	в Україні	в країні	в Україні

Практичне завдання № 4 (ДЗ)

Проведіть аналіз балансів основних видів сільськогосподарської продукції та проведіть оцінку рівню самозабезпеченості основними видами продовольства в Україні за останні 5 років, звертаючи особливу увагу на показники імпорту та експорту продукції.

Практичне завдання № 5 (ДЗ)

Підготуйте доповідь про етапи становлення та розвитку земельної реформи в Україні, звівши усі дані до таблиці 3.

Таблиця 3 Етапи становлення та розвитку земельної реформи в Україні

Етапи розвитку земельної реформи	Нормативно-правові акти	Основні завдання та цілі етапу	Особливості етапу та досягнення очікуваних результатів

ТЕМА 2.9. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПОРТУ

1. Показники розвитку транспортного комплексу України.
2. Загальна характеристика механізму державного регулювання роботи транспорту.

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Підготуйте звіт про динаміку перевезення вантажів за видами транспорту, індекси обсягів перевезення вантажів, щільність шляхів сполучення та інтенсивність перевезень вантажів в Україні за період з 1990 по 2013 рр. (з 1990 по 2010 рр. з періодом у 5 років). Інформацію доцільно представити, як в табличній, так і графічній формах.

Практичне завдання № 2 (ДЗ)

Підготуйте звіт про динаміку перевезення вантажів за видами транспорту в Україні у порівнянні з країнами СНД та країнами ЄС за період з 1990 по 2013 рр. (з 1990 по 2010 рр. з періодом у 5 років). Інформацію доцільно представити, як в табличній, так і графічній формах.

Зробіть висновки щодо позиції України у світі за показниками обсягу перевезень вантажів.

ТЕМА 2.10. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ, РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

1. Кейс-метод "Стан, динаміка та структура ринку праці та зайнятості населення в Україні".

2. Кейс-метод "Моделі соціальної політики в розвинених країнах та в Україні".

3. Семінар-дискусія "Першочергові завдання державного регулювання освіти, науки і культури".

4. Семінар-дискусія "Підходи та методологія оцінки рівня життя населення".

5. Ознайомлення з методами планово-економічних розрахунків (прогнозування чисельності трудових ресурсів; балансові розрахунки ринку праці, грошових доходів і витрат населення).

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Підготуйте доповідь про сучасний стан розвитку ринку праці України, акцентуючи увагу на такі аспекти: чисельність трудових ресурсів та економічно активного населення, рівень безробіття в Україні в загалі та по регіонах, навантаження на одне робоче місце, вікова структура безробітних, організація допомоги безробітним тощо.

Практичне завдання № 2 (ДЗ)

Охарактеризуйте моделі соціальної політики в розвинених країнах та в Україні. Розкрийте особливості структури доходів та витрат населення в Україні та інших країнах світу, особливості розподілу доходів серед населення (децельний коефіцієнт, індекс Джині). Які основні соціальні стандарти та соціальні гарантії законодавчо затверджуються в Україні.

Практичне завдання № 3

Вихідні дані:

1. Середньорічна чисельність населення в прогнозованому році – 42,2 млн. чол.
2. Реальні доходи на душу населення в базисному році – 16083 грн./чол.
3. Грошові доходи населення, які реалізуються на придбання товарів, у прогнозованому році в цінах прогнозного року – 577,1 млрд. грн.
4. Натуральні доходи населення – 55,4 млрд. грн. у цінах прогнозного

року.

5. Матеріальне споживання населення у сфері послуг – 44,3 млрд. грн. у цінах прогнозного року.

6. Індекс цін на споживчі товари – 109,8 %.

Завдання:

Визначити обсяг реальних доходів на душу населення (грн./чол.) у прогнозованому році та темп приросту реальних доходів на душу населення у прогнозованому році порівняно з базисним.

Практичне завдання № 4

Вихідні дані:

1. Чисельність населення у базисному році – 42386,4 тис. чол.

2. Чисельність населення у непрацездатному віці становить 48% загальної чисельності населення у прогнозованому році.

3. Чисельність населення у віці до 16 років у прогнозованому році становить 12500 тис. чол.

4. Питома вага працюючих у прогнозованому році: серед осіб пенсійного віку – 18%, серед підлітків молодше 16 років – 0,8%.

5. Чисельність непрацюючих працездатного віку, що отримують пенсії на пільгових умовах, у прогнозованому році – 450 тис. чол.

6. Чисельність непрацюючих інвалідів I та II груп у працездатному віці у прогнозованому році – 170 тис. чол.

7. Сальдо міграції трудових ресурсів у прогнозованому році – 25 тис. чол.

8. Темп зростання населення у прогнозованому році а порівнянні з базисним – 96%.

Завдання:

Визначити чисельність трудових ресурсів у прогнозованому році.

Методичні рекомендації

Чисельність трудових ресурсів складається з чисельності працездатного населення в працездатному віці, чисельності працюючих осіб пенсійного віку і працюючих підлітків молодше 16 років. Також на чисельність трудових ресурсів впливає міграційне сальдо.

Практичне завдання № 5

Вихідні дані:

1. Збільшення кількості робочих місць за рахунок підвищення коефіцієнта змінності роботи підприємств – 6 тис. чол.

2. Чисельність випускників навчальних закладів – 95 тис. чол.

3. Чисельність осіб, звільнених з народного господарства – 335 тис. чол.

4. Чисельність підлітків молодше 16 років – 198 тис. чол.

5. Створення нових робочих місць за рахунок інвестицій – 315 тис. чол.

6. Чисельність незайнятих осіб інших категорій – 490 тис. чол.

7. Кількість робочих місць, звільнених у зв'язку із виходом працівників на пенсію, призивом у Збройні Сили України та іншими обставинами – 256 тис. чол.

8. Збільшення кількості робочих місць за рахунок використання гнучких форм зайнятості населення – 12 тис. чол.

9. Чисельність безробітних на початок року – 108 тис. чол.

10. Збільшення попиту на робочу силу за рахунок інших факторів – 72 тис. чол.

Завдання:

Скласти баланс ринку праці і визначити чисельність безробітних на кінець року.

Методичні рекомендації

Для обґрунтування забезпеченості робочою силою, прогнозу рівня безробіття в країні розробляють баланс ринку праці, що показує з однієї сторони пропозицію робочої сили (кількість безробітних на початок року, число звільнених з різних причин, кількість випускників тощо), а з іншої - попит на робочу силу (кількість вакантних місць на початок року, створення нових робочих місць тощо).

Практичне завдання № 6

Вихідні дані:

Вихідні дані наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 Доходи та витрати населення України у 2017 році, млн грн

Заробітна плата	1209097
Прибуток та змішаний дохід	477854
Доходи від власності (одержані)	78673
Соціальні допомоги	391776
Інші одержані поточні трансферти	112337
Соціальні трансферти в натурі	382345
Придбання товарів та послуг	2359985
Доходи від власності (сплачені)	21561
Поточні податки на доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти	239898
Нагромадження нефінансових активів	-32060
Приріст фінансових активів	62698
Приріст грошових вкладів та заощаджень у цінних паперах	62180
Заощадження в іноземній валюті	10452

Завдання:

Скласти баланс грошових доходів і витрат населення та визначити перевищення доходів над витратами або витрат над доходами.

Методичні рекомендації

Баланс грошових доходів і витрат населення – система взаємопов'язаних показників, що відображають формування грошових доходів населення та їх використання. На підставі такого балансу прогнозують та аналізують як фінансові відносини населення з державою, підприємствами, організаціями, установами, так і рух коштів населення в готівковій і безготівковій формах.

МОДУЛЬ 3

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ СТРУКТУР ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ. МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

ТЕМА 3.1. СИСТЕМА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ, РОЛЬ В УПРАВЛІННІ

1. Розподіл влади в Україні.
2. Кейс-метод "Особливості місцевого самоврядування у розвинених країнах".
3. Державне програмування та планування у соціальній сфері (складання балансу грошових доходів населення).
4. Ділова гра "Пошук компромісних рішень в економіці".

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Підготуйте доповідь на тему "Особливості місцевого самоврядування у розвинених країнах".

Заповніть таблицю

Таблиця 1 Головні характеристики макросистем місцевого управління

Правові концепції	Норма права	Органи управління
Романська макросистема місцевого самоуправління		
Британська макросистема місцевого самоуправління		
Германська макросистема місцевого самоуправління		
Американська макросистема місцевого самоуправління		
Скандинавська макросистема місцевого самоуправління		

ТЕМА 3.2. ЦЕНТРАЛЬНІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

1. Семінар-дискусія "Порівняння функцій та структури вищого виконавчого органу України та інших країн".
2. Державне програмування та планування у соціальній сфері

(визначення збитків від безробіття, складання балансу ринку праці).

3. Ділова гра "Банківська система та регулювання ринку".

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Заповніть таблицю

Таблиця 1 Характеристика урядів різних країн

Признак класифікації	Класифікація	Особливості
Форми уряду	Парламентські країни	
	Президентські країни	
	Дуалістична модель	
Види урядів	За партійним складом	
	Залежно від підтримки уряду парламентом	
Порядок формування уряду	Парламентський порядок	
	Позапарламентський порядок	
Повноваження уряду		
Відповідальність уряду		

ТЕМА 3.3. РЕГІОНАЛЬНІ ОРГАНИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

1. Функції місцевих державних адміністрацій.
2. Ділова гра "Розробка бюджету міста".

Практичне завдання № 1

Підготуйте доповідь про функції місцевих державних адміністрацій, їх повноваження та відповідальність. Охарактеризуйте конституційно- правовий статус місцевих державних адміністрацій. У чому полягає особливість організації та діяльності органів місцевої державної виконавчої влади у містах Києві та Севастополі?

ТЕМА 3.4. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ТА ЙОГО ОСОБЛИВА РОЛЬ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

1. Історичний аспект становлення місцевого самоврядування в Україні.
2. Семінар-дискусія "Громадянин та громадянство у глобалізаційних процесах".
3. Державне програмування та планування структурної перебудови економіки (визначення експортних можливостей певного товару).

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Заповніть таблицю 1

Таблиця 1 Особливості становлення місцевого самоврядування в Україні

Етапи становлення	Особливості
Місцеве самоврядування в античних державах українського Причорномор'я	
Місцеве самоврядування за часів Київської Русі	
Місцеве самоврядування в Українських землях у складі Великого князівства Литовського і Польського Королівства	
Місцеве самоврядування в Українських землях у складі Російської імперії	
Місцеве самоврядування в Україні після Жовтневої революції	
Формування системи місцевого самоврядування в незалежній Україні	

Практичне завдання № 2

Визначити нормативи виробництва найважливіших видів промислової продукції на 1 млн грн товарної продукції промисловості (збільшений коефіцієнт) та розрахувати об'єм виробництва в останньому році прогнозованого періоду (п'ятирічки) і визначити, яким чином він зміниться.

Вихідні дані

Випуск важливих для економіки видів продукції в базисному році та зміни збільшеного коефіцієнта на кінець п'ятирічки представлені в табл. 2.

Таблиця 2 Об'єм виробництва продукції на кінець прогнозного періоду

Види продукції	Об'єм виробництва в базисному періоді	Зміна коефіцієнта в прогножному періоді, %
Електроенергія, млрд кВт/ч	540	11,7
Нафта, млн т	260	-2,9
Вугілля, млн т	137,5	23,6
Газ, млн т	617,5	-21,7
Сталь, млн т	97,5	-5,6
Прокат, млн т	75	-7,5
Пластмаса, тис т	875	85,3
Цемент, млн т	77	-5,1

Товарна продукція всієї промисловості в базисному році склала 250 млн. грн. У прогножному періоді плануються середньорічні темпи приросту товарної продукції у розмірі 8,5 %.

Методичні рекомендації

Розрахунок збільшеного коефіцієнта в базисному році проводити, виходячи з об'ємів виробництва кожного виду продукції та об'єму товарної продукції всієї промисловості в базисному році за формулою:

$$\text{Збільшений коефіцієнт} = \frac{\text{об'єм виробництва}}{\text{товарна продукція}} \times \text{норма (1 млн грн.)}$$

Товарна продукція в прогножному періоді визначається за формулою:

$$\begin{array}{l} \text{Товарна продукція} \\ \text{в прогножному} \\ \text{періоді} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Товарна продукція} \\ \text{в базисному} \\ \text{періоді} \end{array} \times (1 + \text{середньорічний} \\ \text{темп приросту})$$

**ТЕМА 3.5. ВНУТРІШНЯ ОРГАНІЗАЦІЯ
ТА УПРАВЛІННЯ ОРГАНУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ**

1. Ознайомлення з формальними методами прийняття управлінських рішень (платіжна матриця та ін.).

2. Ознайомлення з методами генерування управлінських рішень (мозковий штурм, анкетування, метод Делфі та інші).

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Перед місцевою владою гіпотетичного селища стоїть проблема закупівлі двох автобусів для програми "Шкільний автобус". Розглядаються варіанти купівлі таких автобусів: NEOPLAN (Німеччина), Isuzu (Японія), ГАЗ- РУТА (Росія), Mercedes Benz (Німеччина), MAN (Німеччина). Визначте можливі критерії обмеження (не більше трьох), критерії вибору (не більше чотирьох) та їх вагу для вирішення цієї проблеми. Результати занесіть у таблицю та підготуйте необхідні дані для її заповнення.

Методичні рекомендації

Вага кожного оціночного критерію знаходиться у межах від 0 до 1, а їх сума по чотирьом критеріям дорівнює одиниці. Бали відповідності кожної марки автобуса оціночним критеріям виставляються у діапазоні від 1 до 10. Скоректовані бали по кожному автобусу визначаються перемноженням балів за відповідність оціночному критерію і вагою цього критерію. Автобус тієї марки, який отримує найбільшу кількість скоректованих балів, і є найбільш оптимальним для закупівлі.

Таблиця 1 Таблиця формалізації управлінського рішення

Критерії вибору	Вага критерію	Автобус 1 (бали)	...	Автобус 5 (бали)	Автобус 1 (скоректовані бали)	...	Автобус 5 (скоректовані бали)
1							
2							
3							
4							
Загалом	1						

Практичне завдання № 2

Вихідні дані

У місті N місцева адміністрація вирішила провести свято – день міста, а також завдяки цьому поповнити місцевий бюджет. Треба вирішити, де проводити свято – на свіжому повітрі на площі чи в будівлі місцевого театру.

Фінансовий результат залежить від погоди, яка буде в день свята. При гарній сонячній погоді свято на площі збере багато учасників і місцевий бюджет отримує значний прибуток. Але якщо піде дощ, то учасників свята

буде значно менше і прибуток буде теж значно меншим. Другий варіант – свято в театрі. Цей варіант є значно кращим, якщо піде дощ – святкувати під дахом значно краще, ніж під парасолькою. Але в сонячну погоду мешканці міста не захочуть святкувати у будівлі.

Таким чином, кожний із двох варіантів має плюси і мінуси. Для того, щоб прийняти рішення методом платіжної матриці, не вистачає такої кількісної інформації:

1) наскільки вірогідна у день свята сонячна погода і на наскільки – дощ;

2) які фінансові результати свята будуть при різних варіантах поєднання погоди та місця проведення свята. А таких поєднань всього чотири: сонячно – проведення свята на свіжому повітрі на площі, свято під дощем, в театрі при сонячній погоді, в театрі під час дощу.

На перше питання місцева адміністрація доручає відповісти місцевому гідрометцентру, на друге – групі із режисерів свята, бухгалтерів та представників дорогих фірм. Відповіді зображені в табл. 2.

Таблиця 2 Прибуток міста при різних варіантах проведення свята

Погода	Свято на площі	Свято в театрі
Сонячно (60 %)	100 тис. грн	75 тис. грн
Дощ (40 %)	20 тис. грн	50 тис. грн

Завдання: виберіть найбільш ефективний варіант проведення свята, з використанням методу платіжної матриці.

ТЕМА 3.6. ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ ЯК ОСНОВА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

1. Особливості державної служби в Україні.
2. Семінар-дискусія "Етика державного службовця".
3. Розрахунок вартості споживчого кошика.

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Підготуйте доповіді щодо етики державного службовця в Україні та інших країнах світу (США, Великобританії, Франції тощо).

Практичне завдання № 2 (ДЗ)

Підготуйте доповіді щодо відмінностей складу мінімального споживчого кошику в Україні та інших розвинених країнах. Вкажіть також розмір мінімального прожиткового мінімуму на поточний рік, мінімальної заробітної плати.

Зробіть свої розрахунки вартості мінімального споживчого кошику на місяць для окремих груп населення (діти, працездатне населення, непрацездатне населення). Які б товари і послуги ви додали б до складу мінімального споживчого кошика.

1. Кейс-метод "Світовий досвід визначення ефективності державного управління у розвинених країнах".

2. Загальна соціальна ефективність державного управління.

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Ознайомтесь з практикою оцінки ефективності державного управління у розвинених країнах.

Усі країни Організації економічного співробітництва та розвитку розробили цілісну систему виконавчих критеріїв і, на національному рівні, мають обов'язкові програми щодо забезпечення підтримки даної системи оцінювання.

У США Федеральний уряд і більш ніж тридцять штатів мають законодавчо затверджені виконавчі критерії для своїх департаментів і муніципалітетів. Цей процес стає все більш динамічним у визначенні та уточненні критеріїв, оцінки їх відповідності як інтересам муніципалітетів, так і громадськості.

У Канаді федеральний уряд та всі провінції свою діяльність будують на затвердженій системі оцінки результативності. Починаючи з 2001 року муніципалітети Канади були залучені до реалізації нової програми оцінки результатів діяльності - першої повномасштабної програми такого виду в Північній Америці. Від муніципалітетів вимагалось надання в Міністерство муніципальних справ інформації щодо результатів діяльності відповідно до нових критеріїв її оцінки, а також звітувати перед платниками податків. Ця програма з оцінки результативності вміщує 35 оціночних критеріїв в 9 сферах діяльності муніципалітету з надання послуг.

Зазначена програма враховує ефективність та продуктивність муніципальних послуг, а саме:

- *відображає* більшість затрат по муніципалітетам; сферу провінціально-муніципальних інтересів;
- *допомагає* поліпшити та спростити оцінку діяльності органів місцевої влади з боку громадськості;
- *оперує цифрами*, які відносно легко зібрати, підрахувати та порівняти;
- *підпадає* під муніципальну відповідальність.

У цілому програма з запровадження та застосування критеріїв оцінки є новою і для західних країн, де її використовують декілька останніх років. Але результати такі, що привертають до реалізації програми все більшу кількість країн та регіонів. У муніципальному секторі існує чимало прикладів застосування критеріїв оцінки результативності, які завжди дають відчутний ефект.

В Європейських системах управління використовуються такі системи забезпечення та оцінювання якості, як TQM (Total Quality Management), SQMS (Scottish Quality Management System), ISO (International Standardization) та інші.

У багатьох країнах використовують елементи зазначених критеріїв для оцінки як якості роботи, так і витрат на надання таких послуг як утримання доріг, парків, водопостачання, прибирання вулиць та ін.

Як зазначають деякі зарубіжні науковці, систематичний незалежний перегляд якості надання послуг повинен мати двоякий ефект:

- підвищення якості послуг і сприяння досягненню кращих результатів;
- виявлення ступеня неоднорідності якості послуг, що впливатиме на споживацький вибір.

Наприклад, при наданні такої послуги як водопостачання, в країнах-членах ОЕСР враховуються такі показники:

- поточні витрати на обробку води (продуктивність обробки води);
- поточні витрати на водопостачання (продуктивність водопостачання);
- приблизні втрати води (% води, котрий не обраховується); результати проб, тестування (результати тестів обробки води, обладнання та системи водопостачання);
- кількість полумок по всім напрямкам постачання води по км труб;
- мінімізація втрат води;
- ефективність: вода збережена, безпечна та відповідає вимогам.

Критерії оцінювання якості процесу водопостачання у місті Торонто наведено у табл. 1.

Таблиця 1 Критерії оцінювання якості процесу водопостачання м. Торонто (Канада)

Сфера послуг та виміри	Очікувані результати	Визначення
Поточні витрати на обробку води	<i>Продуктивність</i> обробки води муніципалітетом	Поточні витрати на обробку води в млн л
Поточні витрати на водопостачання	<i>Продуктивність</i> муніципального водопостачання	Поточні витрати на водопостачання в км. трубопроводу
Приблизні втрати води	<i>Ефективність</i> : мінімізація втрат води	% води, котрий не йде в рахунок
Результати проб, тестування	<i>Ефективність</i> : вода збережена та відповідає потребам населення	Результати тестів по обробці води, обладнанню та системі водопостачання
Процес водопостачання	<i>Ефективність</i> : вода збережена, безпечна і відповідає нормам	Кількість полумок по всім напрямкам постачання води по км. труб

Завдання

Як можна використати світовий досвід з оцінки якості державного управління в Україні?

Розробіть критерії оцінювання якості певної державної послуги в Україні за прикладом оцінювання якості процесу водопостачання в Канаді.

1. Відносини центральних та регіональних органів державної влади з громадянами, організаціями, судовими органами в Україні.

2. Кейс-метод "Досвід закордонних країн у формуванні відносин органів публічної влади в системі управління"

Практичне завдання № 1 (ДЗ)

Після вивчення лекційного матеріалу складіть схему за назвою "Напрями взаємодії центральних та регіональних органів державної влади".

Практичне завдання № 2 (ДЗ)

Підготуйте доповідь за темою "Формування відносин органів публічної влади у країнах Західної Європи (Германія, Франція) та США.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Навчальним планом підготовки бакалаврів спеціальності "Менеджмент" передбачено виконання індивідуальної роботи.

1. МЕТА ТА ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Метою індивідуальної роботи є поглиблення і закріплення теоретичних знань з державного регулювання економіки та набуття студентами вмінь пов'язувати свої знання з практикою. Виконання індивідуальної роботи дає змогу студенту навчитися самостійно використовувати та узагальнювати теоретичні положення та інформаційні матеріали, формувати власні погляди стосовно невирішених проблем та обґрунтовувати висновки і пропозиції, спрямовані на розв'язання їх.

Основними етапами виконання індивідуальної роботи є:

1. Вибір теми та визначення завдань дослідження.
 2. Добір та вивчення літературних джерел.
 3. Складання плану роботи.
 4. Написання та оформлення індивідуальної роботи.
 5. Розробка теми в схемах та таблицях.
 6. Складення тестів по темі.
 7. Складення економічного диктанту по темі.
-

2. ВИБІР ТЕМИ ТА ПІДГОТОВКА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Робота студента розпочинається з вибору теми індивідуальної роботи.

Тематика індивідуальних робіт з дисципліни

1. Результати та перспективи процесу роздержавлення та приватизації державної власності в Україні.
2. Організаційно-економічний механізм місцевого самоврядування.
3. Податкова система як інструмент економічної політики держави.
4. Розвиток та організаційно-економічний механізм функціонування вільних економічних зон.
5. Організаційно-економічний механізм функціонування ринку цінних паперів.
6. Організаційно-правові засади державного регулювання інноваційної діяльності.
7. Розвиток сільського господарства та аграрна політика.
8. Розвиток і державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні.
9. Стан і державне регулювання іноземного інвестування національної економіки.
10. Організаційно-правові засади та механізм приватизації державних підприємств.
11. Організаційно-економічний механізм державних закупівель.
12. Стан і державне регулювання іноземного кредитування національної економіки.

13. Грошовий ринок і грошово-кредитна політика.
14. Ціновий моніторинг і цінова політика.
15. Інвестиційний процес та інвестиційна політика.
16. Макроекономічний розвиток України, прогнозування реального ВВП.
17. Інфляційний процес в Україні та прогнозування інфляції.
18. Державний бюджет і бюджетна політика.
19. Розвиток підприємницької діяльності та регуляторна політика.
20. Розвиток торгівлі та державне регулювання кон'юнктури споживчого ринку.
21. Розвиток ринку праці та державне регулювання зайнятості населення.
22. Регіональний розвиток і регіональна політика.
23. Розвиток промисловості та промислова політика.
24. Розвиток житлового господарства та житлова політика.
25. Рівень життя населення та державна політика соціального забезпечення.
26. Економіка та розвиток сфери охорони здоров'я.
27. Програмування соціально-економічного розвитку регіону.
28. Програмування соціально-економічного розвитку країни.
29. Економіка і розвиток соціальної сфери.
30. Економіка та розвиток паливно-енергетичного комплексу.
31. Система національних рахунків в Україні.
32. Економіка та розвиток комунального господарства міста.
33. Науково-технічний розвиток і науково-технічна політика.
34. Екологічна ситуація та екологічна політика.
35. Ринок страхових послуг та державне регулювання його.
36. Митно-тарифна політика та захист внутрішнього ринку.
37. Фінансове програмування як метод макроекономічної політики.
38. Економіка та розвиток певної галузі господарства.
39. Науково-технічна та інноваційна політика.
40. Структурні зрушення та їх вплив на розвиток промисловості.
41. Механізм управління державними корпоративними правами.

Студент може запропонувати і таку тему індивідуальної роботи, яка відсутня в рекомендованій тематиці. Однак таке рішення має бути погоджене з науковим керівником. Тема індивідуальної роботи вважається затвердженою, якщо вона погоджена з науковим керівником.

Підготовка індивідуальної роботи розпочинається з добору й вивчення літературних джерел і складання бібліографії. Методика опрацювання літератури залежить від характеру досліджуваної проблеми та індивідуальних особливостей студента. Спочатку доцільно ознайомитися з основною літературою (підручники, монографії, теоретичні статті), потім – з нормативними документами (указами Президента України, законами України, постановами Кабінету Міністрів України тощо). Особливу увагу слід приділити періодичним виданням, в яких публікуються аналітична інформація та результати наукових досліджень.

Попереднє вивчення літературних джерел є підґрунтям для складання плану індивідуальної роботи. Він має включати в себе: вступ, шість логічно пов'язаних між собою розділів, які дають змогу розкрити тему, та висновки. Орієнтовний план індивідуальної роботи наведено нижче. Студент може змінювати план індивідуальної роботи, але за погодженням з науковим керівником.

Написання тексту індивідуальної роботи здійснюється через систематизацію та обробку зібраних матеріалів по кожному розділу плану. На цьому етапі узагальнюються теоретичні положення, виконуються певні розрахунки, обґрунтовуються висновки та пропозиції, розробляється ілюстративний матеріал. Після необхідних доповнень та уточнень здійснюється остаточне оформлення роботи.

Орієнтовний план індивідуальної роботи

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. Історичний аспект (або світовий досвід) розвитку ...

РОЗДІЛ 2. Сутність поняття ...

РОЗДІЛ 3. Роль держави у становленні (або формуванні, або розвитку) ...

РОЗДІЛ 4. Базові показники та індикатори

РОЗДІЛ 5. Нормативно-правова база державного регулювання ...

РОЗДІЛ 6. Перспективи і напрями вирішення (або удосконалення) ...

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

СХЕМИ ТА ТАБЛИЦІ

ТЕСТИ

ЕКОНОМІЧНИЙ ДИКТАНТ

3. СТРУКТУРА ТА ОБСЯГ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Індивідуальна робота мусить мати чітку логічну побудову з відповідними складовими елементами. Традиційно індивідуальна робота складається зі вступу, основної частини та висновків, окремо подаються схеми та таблиці, тести, економічний диктант.

У *вступі* розкривають актуальність теми, дають оцінку сучасного стану досліджуваної проблеми з посиланням на певні літературні джерела, визначають мету і завдання, об'єкт і методи дослідження.

Перший розділ присвячується дослідженню історичного аспекту або світового досвіду по обраній проблематиці. Якщо обрано історичний аспект – слід показати розвиток конкретної проблеми в часі з виділенням конкретних етапів та їх особливостей. Якщо дослідником обрано для вивчення світовий досвід конкретної проблеми – необхідно провести порівняльний аналіз по питанню в Україні та інших країнах світу, як правило, це: країни ЄС, країни постсоціалістичного табору, США та інші, залежно від тематики.

У *другому розділі* роботи мають бути наведені відомі визначення категорій та понять, що стосуються тематики дослідження, а також – видові класифікації та типології, принципи та ін.

Третій розділ передбачає висвітлення питання ролі держави у становленні, або формуванні, або розвитку проблеми дослідження. Слід навести органи державної влади, які опікуються вирішенням даного питання, їх структурну підпорядкованість, функції та повноваження.

У четвертому розділі мають бути наведені статистичні дані за останні три-п'ять років по досліджуваній темі по Україні в цілому та у розрізі областей (на прикладі однієї-двох областей). Якщо за специфікою теми навести статистичний матеріал неможливо – у розділі подаються відомості про методичні та методологічні основи здійснення аналізу розвитку досліджуваної проблеми.

У п'ятому розділі мають бути посилання на конкретні нормативно-правові акти. Розділ може будуватись за двома принципами:

- дослідження нормативно-правових актів і за результатами аналізу – висвітлення проблем по досліджуваному питанню;
- аналіз проблем по досліджуваному питанню з підтвердженням висновків посиланням на нормативно-правові акти.

Шостий розділ передбачає окреслення конкретних пропозицій стосовно вирішення поставленої проблеми на основі проведеного дослідження.

У висновках стисло підсумовують результати дослідження. Тут містяться висновки й пропозиції, що показують, якою мірою досягнуто мету дослідження та вирішено завдання, поставлені у вступі.

Схеми та таблиці мають бути побудовані таким чином, щоб повністю розкрити основні положення по темі (як резюме).

Тести повинні відображати в повній мірі зміст теми. Тести можуть бути простими (по чотири варіанти відповіді, де одна відповідь вірна) та складними.

Економічний диктант найпростіше представити у вигляді термінологічного словника (глосарія).

Обсяг індивідуальної роботи – 20-25 сторінок формату А4 комп'ютерного набору. Приблизний обсяг структурних складових тексту індивідуальної роботи (кількість сторінок): вступ – 1-1,5, основна частина – 18-22, висновки – 1-1,5.

Обсяг схем та таблиць – не менше двох; тестів – не менше десяти; економічного диктанту – не менше десяти термінів.

4. ОФОРМЛЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Індивідуальна робота має бути написана українською мовою й правильно оформлена. Текст роботи має розміщуватися з одного боку аркуша паперу. Шрифт – Times New Roman. Розмір шрифту – кегль 12. Береги: зверху та знизу – 2 см, зліва – 3 см, справа – 1,5 см. Міжрядковий інтервал – 1,5.

Роботу комплектують у такій послідовності: титульний аркуш (титул), зміст, вступ, основна частина, висновки, список літератури, додатки (в разі потреби), схеми та таблиці, тести, економічний диктант.

Нумерація сторінок має бути наскрізною: номер сторінки проставляють арабськими цифрами у її правому верхньому кутку, проте на титульному аркуші (перша сторінка роботи) номер сторінки не проставляють.

Формули слід нумерувати арабськими цифрами. Порядковий номер вказують у круглих дужках праворуч від формули. Він має складатися з номера розділу, через крапку, та порядкового номера формули в даному розділі. Наприклад, (3.1) означає: перша формула в третьому розділі.

Розрахунки, які наводяться в тексті, доцільно давати у вигляді таблиці, дані якої мають бути обов'язково проаналізовані в роботі. Кожна таблиця мусить мати заголовок, який відображає її зміст. Нумерація таблиць здійснюється таким чином: ліворуч поряд з заголовком пишуть слово «Таблиця» та її порядковий номер. Номер таблиці складається з номера розділу та, через крапку, порядкового номера таблиці в даному розділі. Наприклад: Таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу. Якщо таблиця має продовження на наступній сторінці, то пишуть: Продовження табл. 2.1. У разі, коли показники, які містяться в таблиці, мають однакову одиницю виміру, то їх виносять у заголовок таблиці; коли ж вони різні, їх розміщують у спеціальній графі та відповідних рядках таблиці.

Ілюстративний матеріал у формі схем, діаграм, графіків тощо оформляється таким чином: під ілюстрацією пишуть слово «Рисунок» і проставляють номер, який складається з номера розділу та, через крапку, порядкового номера ілюстрації у даному розділі. Наприклад: Рисунок 2.1 – перший рисунок другого розділу.

У тексті обов'язково мають бути зроблені посилання на джерела, з яких були запозичені цифрова інформація і цитати, наведені в індивідуальній роботі. Посилання на джерела рекомендується здійснювати за допомогою квадратних дужок, в яких проставляються порядковий номер джерела зі списку використаної літератури та відповідна сторінка. Наприклад: [8, с. 12].

Список використаної літератури складають у або у порядку посилань, або у алфавітному порядку. Список літератури оформлюється відповідно до вимог «ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» і «ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1-2003, ІДТ)».

Додатки до індивідуальної роботи оформляються таким чином: посередині сторінки з великої букви пишуть слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток. Послідовність розміщення додатків визначається черговістю посилань на них у тексті роботи. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

Індивідуальна робота має бути зброшурована і подана на кафедру в установленій термін. Вона розглядається науковим керівником, який визначає оцінку у балах. Якщо студент не погоджується з отриманою оцінкою, йому пропонується захист роботи.

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ЗНАТЬ

Оцінювання знань студентів з дисципліни здійснюється під час поточного і підсумкового контролю вмінь та навичок студентів і враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни "Державне та регіональне управління" передбачають лекційні, семінарські та практичні заняття, а також самостійну роботу та виконання індивідуальних завдань.

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись кількома методами:

1. Оцінювання знань студентів під час семінарських і практичних занять.
2. Виконання індивідуального завдання.
3. Виконання практичних завдань.
4. Виконання завдань самостійної роботи.
5. Проведення проміжних тестів.
6. Проведення поточно-модульного контролю.
7. Проведення підсумкового письмового іспиту.

Оцінювання знань студентів під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- 2) ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;
- 3) ознайомлення з рекомендованою літературою;
- 4) вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, розв'язанні задач, при виконанні індивідуального навчально-дослідного завдання;
- 5) логіка, структура, стиль викладання матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Максимальна кількість балів ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його відповіді усім п'ятьом зазначеним критеріям. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів.

При оцінюванні індивідуальних завдань увага приділяється також якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка, на розсуд викладача, буде знижена.

Оцінювання знань студента під час виконання самостійної роботи. Оцінюються результати самостійної роботи студентів щодо освоєння програмного матеріалу. Це дає можливість викладачеві впливати на хід самостійної роботи студентів й визначити необхідність і напрями вдосконалення навчального процесу.

Есе є додатковою частиною самостійної роботи студента над навчальною дисципліною "Державне та регіональне управління". Есе оцінюється за критеріями: самостійності виконання; логічності та деталізації плану; повноти

й глибини розкриття теми; використання цифрової інформації та відображення практичного досвіду; наявність конкретних пропозицій і прогнозів з обов'язковим посиланням на використані літературні джерела; якості оформлення.

Проміжний тестовий контроль проводиться дев'ять разів за семестр. Тести для проміжного контролю обираються із загального переліку тестів за відповідними темами та модулями.

Критерії оцінювання студентів на іспиті. Заключний контроль знань з дисципліни здійснюється шляхом складання іспиту в письмовій формі. Студент може бути допущеним до іспиту за умови, якщо кількість балів, отримана ним протягом семестру складає не менше 36 балів.

Варіативні завдання, що виносяться на іспит, включають два теоретичних питання та одне практичне завдання.

Критерії оцінки відповідей на них наступні:

- оцінка «2» – неправильні відповіді, в яких студент продемонстрував значні прогалини у знаннях з основного програмного матеріалу, ухилився від аргументів, показав незадовільні знання понятійного апарату або взагалі ніякої відповіді не дав;

- оцінка «3» – неповні правильні відповіді на поставлені питання, в яких студент показав достатній рівень знань, проте не спромігся переконливо аргументувати свої відповіді, помилився у використанні понятійного апарату, показав недостатні знання щодо методики розв'язку практичного завдання;

- оцінка «4» – в цілому недостатньо повна правильна відповідь на поставлені теоретичні питання, в яких студент переконливо аргументувати свої відповіді у використанні понятійного апарату, проте не досить правильно розв'язав практичне завдання (присутні помилки у розв'язку);

- оцінка «5» – правильні і вичерпні відповіді на поставлені теоретичні питання, в яких студент показав усебічне системне знання програмного матеріалу, чітко володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами, вміло їх застосував до розв'язання практичного завдання, показав вміння аргументувати своє ставлення до відповідних категорій, залежностей та явищ.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Державне управління в Україні : навч. посібн. / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К., 1999. – 432 с.
2. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. – К. : Знання, 2007. – 214 с.
3. Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посібн. / В. Я. Малиновський. - 2-ге вид., доп. та перероб. – К. : Атіка, 2003. – 576 с.
4. Мельник А. Ф. Державне управління : навч. посібн. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський. – К. : "Знання, 2004. – 175 с.
5. Оболенський О. Ю. Державна служба : підручник / О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2006. – 472 с.
6. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : указ Президента України від 22.07.1998 р., № 810 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 21. – С. 32.
7. Чистов С. М. Державне регулювання економіки : навч. посібн. / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко. – К. : КНЕУ, 2000. – 316 с.
8. Шебанін В. С. Державне регулювання економіки : навч. посіб. для самост. вивчення дисципліни / В. С. Шебанін, О. І. Котикова. – Миколаїв : Видавництво МНАУ, 2013. – 252 с.

РЕСУРСИ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.
3. Наукове фахове видання "Державне управління: теорія та практика" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.e-patp.academy.gov.ua/>.
4. Наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com.ua/>.
5. Радник. Український юридичний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://radnuk.info/>.
6. Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

Навчальне видання

ДЕРЖАВНЕ ТА РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ

Методичні рекомендації для практичних занять і самостійної роботи
здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр»
спеціальності 073 «Менеджмент»
денної форми навчання

Укладач: **Котикова** Олена Іванівна

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 3,5
Тираж 50 прим. Зам №__

Надруковано у поліграфічному підприємстві ТОВ «Дизайн поліграфія»
54017, м. Миколаїв, вул. Чкалова, 20

Свідоцтво об'єкта видавничої справи МК №7 від 16.09.2003 р.